

Protocol Vermoeden van huiselijk geweld, mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik en pooierboys

Meldcode in vijf stappen:

- 1. Breng signalen in kaart**
- 2. Vraag advies aan deskundigen**
- 3. Spreek met de diverse 'partijen'**
- 4. Weeg af en beslis**
- 5. Onderneem actie**

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Huiselijk geweld en Kindermishandeling	4
Route bij vermoeden van huiselijk geweld / kindermishandeling	6
Stroomdiagram	7
Werkprotocol vermoeden kindermishandeling / melding AMK	8
Fase 1. Een vermoeden van kindermishandeling.....	11
Fase 2. Overleg	13
Fase 3. Uitvoering van het Plan van aanpak	14
Fase 4. Beslissing	16
Fase 5. Evaluatie	17
Fase 6. Nazorg	18
Bijlagen:	
Bijlage 1 Observatiepunten	20
Bijlage 2 Signalenlijst	21

Voorwoord

Kinderen en jongeren zijn helaas vaak het slachtoffer van huiselijk geweld. Per jaar zijn meer dan 100.000 kinderen in ons land getuige van huiselijk geweld. Ze voelen de spanning, horen de kreten, zien de verwondingen. Kinderen die thuis getuige zijn van geweld lopen ernstige psychische schade op. Van deze kinderen raakt 40% tot 60% getraumatiseerd doordat zij getuige zijn van de mishandeling tussen hun ouders. Naar schatting is tussen de 30% en 40% van deze kinderen zelf tevens slachtoffer, omdat zij ook mishandeld worden of omdat zij tussenbeide springen. Daarnaast worden er 80.000 kinderen slachtoffer van andere vormen van kindermishandeling. Nog geen 20.000 kinderen worden hiervan gemeld bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK).

Daarnaast overlijden er ten minste 50 kinderen per jaar aan kindermishandeling. Verkeringsgeweld of het slachtoffer worden van pooierboys vraagt bij deze leeftijdscategorie tevens om extra aandacht. De genoemde cijfers tonen aan dat er vanuit vele organisaties continue uitgebreide aandacht voor dit probleem nodig is. Dat geldt zeker ook voor preventie en signalering in een vroeg stadium.

Scholen zijn bij uitstek plaatsen waar (een vermoeden van) huiselijk geweld en Kindermishandeling gesignaleerd kan worden. Docenten / mentoren kunnen vanuit hun relatie met deze leerlingen een vertrouwensrelatie opbouwen en een belangrijke signaalfunctie vervullen.

In de praktijk blijkt dat het omgaan met signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld onzekerheid teweegbrengt. Dit protocol biedt een structuur aan en geeft handvatten hoe gehandeld kan worden bij een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het **doel** van dit protocol is: een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bespreekbaar maken en de signalen doorgeven voor eventuele verdere hulp. De **taak** van de school met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling, waarbij de oorzaak buiten de school ligt, is het signaleren en het aankaarten ervan bij de verantwoordelijke instanties. De school is niet verantwoordelijk voor de verandering van de situatie of voor de hulpverlening.

Dit protocol biedt een leidraad voor het omgaan met vermoedens van mishandeling. Een duidelijke route kan hierbij een steun in de rug zijn. Het protocol voldoet aan de vijf stappen van de 'Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' en is opgesteld aan de hand van het voorbeeld-protocol van JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding, Preventie Kindermishandeling Haaglanden.

Huiselijk Geweld en mishandeling (van jongeren)

Huiselijk geweld

Onder huiselijk geweld wordt het volgende verstaan:

'Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer is gepleegd. Geweld betekent in dit verband aantasting van de persoonlijke integriteit. Onderscheid wordt gemaakt tussen geestelijk en lichamelijk geweld (waaronder seksueel geweld).'

In dit protocol gaat het om huiselijk geweld en mishandeling, waarbij jongeren betrokken zijn. Dit betekent, dat de meest voorkomende signalen betrekking zullen hebben op het getuige zijn van geweld, het slachtoffer zijn van mishandeling, pooierboys en verkeringsgeweld. Jongeren die opgroeien in een gewelddadig gezin voelen de spanning, horen de kreten, zien de verwondingen, willen tussenbeide springen en kunnen daardoor ernstige psychische schade oplopen. Naast het getuige zijn van geweld in de thuissituatie kunnen jongeren ook zelf het slachtoffer zijn van het geweld. Het slachtoffer worden van pooierboys bestaat eruit dat de jongere (meestal een meisje) door haar "vriend" (pooierboy) wordt versierd met als doel haar te dwingen tot seksueel contact en uiteindelijk te prostitueren.

Vormen van mishandeling

- **de jongere is getuige van huiselijk geweld**
- **lichamelijke mishandeling:** de jongere wordt geslagen, geschopt, geknepen, gebrand en dergelijke.
- **psychische mishandeling:** de jongere wordt afgewezen, geterroriseerd, aangezet tot afwijkend en/of antisociaal gedrag, gepest, getreiterd, gekleineerd; aan het kind worden extreem hoge eisen gesteld, een juiste vorm van onderwijs wordt onthouden.
- **seksuele mishandeling:** de jongere wordt gedwongen seksuele handelingen te ondergaan, seksuele handelingen uit te voeren, getuige te zijn van seksuele handelingen van anderen of wordt gedwongen te kijken naar pornografisch materiaal.
- **lichamelijke verwaarlozing:** de jongere wordt (medische) verzorging en / of veiligheid onthouden, het kind krijgt onvoldoende voedsel en kleding.
- **psychische en / of pedagogische verwaarlozing:** de jongere wordt geestelijk verwaarloosd, geïsoleerd, genegeerd; koestering wordt onthouden en er is nooit aandacht of tijd voor de jongere. De ouders zijn onvoldoende in staat de grenzen naar de kinderen aan te geven; dit uit zich bv. in regelmatig spijbelen. Vaak komen verschillende vormen van kindermishandeling tegelijkertijd voor.

De wettelijke definitie van kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

Kindermishandeling is dus:

- elke vorm van, voor de minderjarige, bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard,
- die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief, opdringen

Protocol Vermoeden van huiselijk geweld, mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik en pooierboys

- waardoor ernstige schade wordt of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek psychisch letsel. Hieronder vallen ook verwaarlozing en onthouden van essentiële hulp, medische zorg en onderwijs.

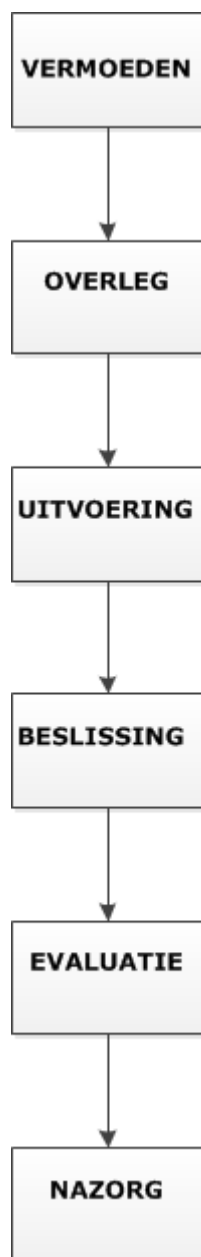
Risicofactoren voor huiselijk geweld

Er zijn verschillende risicofactoren voor het ontstaan van huiselijk geweld

- Na rouw: de kinderen krijgen (tijdelijk) minder aandacht
- Culturele achtergronden
- Het gezin verkeert in een isolement
- Laag niveau van de ouders / sociaal zwakke gezinnen
- Financiële problemen van de ouders
- Werkloosheid / problemen op het werk
- Psychische problemen bij de ouder(s)
- Alcohol en / of drugsgebruik (verslaving)
- Zelf (de ouders) een nare jeugd gehad / zelf mishandeld geweest
- Gebrek aan kennis t.a.v. de opvoeding
- Te hoge verwachtingen van de ouders van hun kinderen
- Slechte / gedwongen huisvesting
- Persoonlijkheidsstoornissen ouder(s)
- Jongeren met contactstoornissen / oppositionele gedragsstoornissen
- Huwelijksproblemen
- Ongewenste kinderen (ongewenste zwangerschappen)
- Onaantrekkelijke kinderen bv. door een handicap

Route bij een vermoeden van huiselijk geweld/ kindermishandeling

Fase 1: vermoeden

- signalen inventariseren (zie signalenlijst, bijlage 2)
- intern overleg (zorgcoördinator, mentor / teamleider zorg)
- evt. leerling extra observeren
- evt. gesprek met leerling (beloof geen geheimhouding)
- observeer de omgeving van de school (pooierboys)

Fase 2: overleg

- plan van aanpak maken door zorgcoördinator (met mentor / teamleider zorg)
- gegevens inventariseren en bespreken informatie (zorgoverleg)
- aan de vertrouwensrelatie met leerling blijven werken
- advies vragen bij het AMK

Fase 3: uitvoering

- uitvoering plan van aanpak
- bij voorkeur met ouders praten (de leerling er in kennen)
- advies vragen bij de politie
- bespreking van de resultaten in het zorgoverleg (met mentor)
- inschakelen van jeugdarts / verpleegkundige GGD, schoolmaatschappelijk werk, Bureau Jeugdzorg (SGJ)

Fase 4: beslissing

- bij bevestiging vermoeden / blijvend vermoeden
- hulp op gang brengen / verwijzen (in overleg met leerling)
- melden bij AMK door teamleider zorg
- bespreek met leerling elke volgende stap, eventueel het doen van aangifte

Fase 5: evaluatie

- in het zorgoverleg de gang van zaken evalueren

Fase 6: nazorg

- blijf contact met de leerling houden
- eventueel leerling opnieuw inbrengen in het zorgoverleg

1. Docent/mentor heeft vermoeden

inventariseren gegevens

- observeren (onderzoek voor onderbouwing)
- delen zorg met collega (mentor)
- intern overleg (delen zorg met zorgcoördinator)
- vertrouwensrelatie opbouwen
- evt. gesprek leerling

Vermoeden gegrond

twijfel of bevestiging vermoeden

2. -uitzoeken wat er aan de hand is en alert blijven (evt ZORGOVERLEG)
-contact houden met leerling

ZORGOVERLEG

- plan van aanpak maken
- zorgcoördinator is spil
- advies vragen AMK
- met ouders praten
- evt. externen inschakelen, zoals huisarts, jeugdzorg en politie

3.

uitvoering plan van aanpak

Bespreken van de resultaten

4.

Beslissing

vermoeden onterecht

twijfel

vermoeden gegrond

- andere reden voor gedrag
- alert blijven
- contact houden politie, Raad vd Kinderbescherming

- extra observ.periode
- leerling bespreken in ZORGOVERLEG

hulp aan ouders+

melding AMK
ext. melding leerling

5. evalueren

evalueren

evalueren

6. nazorg

nazorg

nazorg

Bij blijven twijfel
melden AMK

-contact houden
-indien aanleiding overleg
ZORGOVERLEG

Werkprotocol kindermishandeling / melding AMK

Fase 1: de docent heeft een vermoeden (max 1 maand)		
Actie	Door wie ?	Uitgevoerd?
a. Observeer; opvallend gedrag/ blauwe plekken/herhaalde botbreuken/schaaf- en brandwonden/opeens teruglopende leerresultaten. Let op de relatie ouder-kind (zie bijlage 1 en 2: observatielijst en signalen)	Docent	
b) Noteer de signalen	Docent	
c) Deel je zorgen met de mentor, de teammanager en de zorgcoördinator	Docent	
d) De zorgcoördinator functioneert vanaf nu als casemanager (houdt bv. aantekeningen bij – dossieropbouw (nog werkdoosier = klad!))	Zorgcoördinator	
e) Werk aan vertrouwensband met de leerling: luister rustig; beloof geen geheimhouding maar beloof wel dat je elke stap met de leerling bespreekt; veroordeel de daad maar niet de dader	Betrokken docent/ mentor/ zorgcoördinator (afhankelijk van onderling overleg bij het delen van het probleem)	
f) Bij vermoeden pooierboys: observeer de omgeving van de school en licht de politie in / vraag om advies	Door hen bij wie het vermoeden bekend is => zorgcoördinator belt de politie	
Fase 2: Bespreek het vermoeden in het ZORGOVERLEG/overleg		
Actie ?	Door wie ?	Uitgevoerd?
a) Leerling aanmelden voor het ZORGOVERLEG (via teamleider)	Mentor i.o.m. de zorgcoördinator	
b) De zorgcoördinator stelt de Teamleider zorg in kennis van het vermoeden	Zorgcoördinator	
c) Het ZORGOVERLEG maakt een plan van aanpak (i.o.m. mentor / evt. docent die signaleerde); zie ook d) en e)! Werk vanaf nu aan een officieel dossier; zet erin met	Teamleider zorg (coördinatie door de zorgcoördinator)	

wie je hebt gesproken + op basis van welke info en argumenten		
d) Besluit evt. tot nadere observatie (zie bijlage 1 en 2: observatielijst en signalen)	Teamleider zorg/ zorgcoördinator/ mentor/ docent	
e) Vraag advies bij het AMK (evt. ook jeugdzorg en/ of GGZ). Nodig AMK evt. persoonlijk uit (consulteren vertrouwensarts AMK)	Zorgcoördinator/ ZORGOVERLEG	
f) Blijf werken aan vertrouwensrelatie leerling	Betrokken docent/ mentor/ zorgcoördinator of counselor	
g) Bij vermoeden pooierboys: zorg dat de leerling niet geïsoleerd raakt / let op omgeving school	Door hen bij wie het vermoeden bekend is=> zorgcoördinator belt de politie	
Fase 3: uitvoeren plan van aanpak (deels afhankelijk van inhoud PvA)		
Actie ?	Door wie ?	Uitgevoerd?
a) Evt. nader advies vragen AMK (jeugdzorg en/of GGZ)	ZORGOVERLEG	
b) Gesprek met ouder(s) arrangeren (leerling eerst in kennis stellen) *	Zorgcoördinator	
c) Evt. advies vragen bij politie / huisarts *	ZORGOVERLEG	
d) Teamleider van de afdeling van de leerling op de hoogte houden	Zorgcoördinator	
e) Evt. onderzoek door jeugdarts / huisbezoek sociaal verpleegkundige / huisarts / AMK-arts (leerling moet er achter staan)	Jeugdarts/sociaal verpleegkundige/ huisarts/ AMK-arts (geïnitieerd door ZORGOVERLEG)	
f) Resultaten adviezen / onderzoeken bespreken in ZORGOVERLEG	ZORGOVERLEG	
Fase 4: beslissing		
Actie ?	Door wie ?	Uitgevoerd?
a) Als ouders hulp willen: doorverwijzen naar hulpverlening	Zorgcoördinator	
b) Ouders willen geen hulp en vermoeden blijft bestaan: melden bij AMK (bespreek	Teamleider Zorg	

dit met de leerling en stel ouders hiervan in kennis)		
c) Teamleider van de afdeling van de leerling in kennis stellen van de melding AMK	Zorgcoördinator	
d) Meld crisissituaties / levensbedreigende situaties bij politie (aangifte) / AMK / crisisdienst SGJ en / of Raad voor de Kinderbescherming	Zorgcoördinator in samenspraak met Teamleider zorg	
e) Blijf na melding nieuwe signalen inbrengen	Docent / mentor / ZORGOVERLEG	
Fase 5: evaluatie		
Actie ?	Door wie ?	Uitgevoerd?
a) Evalueer de genomen stappen in het ZORGOVERLEG (leermoment voor bv. bijstellen protocol / inhoud Plan van Aanpak voor volgende casus)	Zorgcoördinator	
Fase 6: nazorg		
Actie ?	Door wie ?	Uitgevoerd?
a) Blijf de leerling volgen (minimaal 4 maanden)	Mentor/ ZORGOVERLEG	
b) Blijf de leerling steunen	Mentor/counselor	
c) Leerling evt. opnieuw aanmelden / bespreken in het ZORGOVERLEG	Mentor/ ZORGOVERLEG	
d) Wees alert op een goede overdracht als leerling: - naar een andere school gaat - gaat werken; licht bv. huisarts in (let wel op privacy)	Zorgcoördinator	
e) Denk ook aan evt. nazorg voor docent / mentor / betrokkenen	Schoolleiding/ Teamleider Zorg	

* Evt. kunnen b) en c) omgewisseld worden; het AMK heeft kosteloze trainingen beschikbaar (training gesprekken aangaan met ouders). In het gesprek alleen de signalen van de school noemen; geen info geven uit de gesprekken met de leerling. Probeer vanuit de signalen info van de ouders uit te lokken.

Fase 1: de docent heeft een vermoeden

De bron van het vermoeden van huiselijk geweld / kindermishandeling kan zijn:

- a** gedrags- en / of andere signalen die de leerling laat zien (zie bijlage 2: signalenlijst);
- b** iemand (bv. een andere leerling) vertelt je een zorgwekkend verhaal over een leerling;
- c** een leerling neemt je in vertrouwen over de eigen situatie;
- d** pooierboys in de omgeving van de school.

Ad a/b Als je een vermoeden hebt, of een ander vertelt je een zorgwekkend verhaal over een leerling, dan:

- **observeer** je of de leerling opvallend gedrag vertoont of onverklaarbare lichamelijke afwijkingen heeft, zoals blauwe plekken, schaaf- of brandwonden, herhaalde botbreuken, ander letsel zoals doofheid, mank of moeizaam lopen, hoge spierspanning. Kijk ook goed naar de ouder-kind relatie (zie bijlage 2: signalenlijst);
- **noteer** je wat je aan opvallend gedrag bij de leerling opmerkt. Inventariseer de signalen: welke, hoe lang en hoe vaak is er sprake van een plotselinge of geleidelijke gedragsverandering. Dit worden je persoonlijke aantekeningen (zie observatiepunten bijlage 1).
- **overleg** je met mensen die je **informatie** kunnen geven, zoals de mentor, de zorgcoördinator, een andere docent. Houd in dit stadium het aantal mensen met wie je de vermoedens bespreekt, beperkt.
- blijf je aan de **vertrouwensrelatie** met de leerling bouwen. Je kunt eventueel een gesprek met de leerling voeren over je zorgen (zie aanbevelingen).
- bepaal je een **tijdslimiet** voor deze fase (maximaal één maand).

Ad c Als een leerling je in vertrouwen neemt, dan:

- **luister** je rustig naar hetgeen de leerling je te vertellen heeft en je probeert niet te emotioneel te reageren. Je neemt de leerling serieus en spreekt je zorgen uit.
- **noteer** je wat de leerling verteld heeft. Dit worden je persoonlijke aantekeningen.
- houd je **contact** met de leerling en vraag je ook wat de jongere zelf zou willen;
- zie verder onder a/b.

Ad d Als er pooierboys in de omgeving van de school gesignaleerd zijn:

- **observeer** je of de leerling opvallend gedrag vertoont, bijvoorbeeld geobsedeerd door sex, heeft dure spullen (zie bijlage 2);
- ga je **in gesprek** met de leerling;
- **overleg** je met mensen die je **informatie** kunnen geven, bijvoorbeeld de politie, het Scharlaken Koord, het ZORGOVERLEG (interne info);
- zie verder onder a/b.

Aan het einde van deze fase besluit je:

1. Het vermoeden is onterecht / ongegrond

Er is een andere reden voor het gesignaleerde gedrag. Zoek uit wat er wel aan de hand is (denk aan de lijn ZORGOVERLEG, mentor en Teammanager). Blijf contact houden met de leerling en blijf alert.

2. Er is twijfel over / geen bevestiging van het vermoeden

Blijf nauwkeurig registreren wat je bij de leerling opvalt of wat je verteld wordt. Bekijk na twee maanden je aantekeningen en bespreek de leerling opnieuw (ZORGOVERLEG).

3. Het vermoeden wordt bevestigd of versterkt

Dit wordt ingebracht in het ZORGOVERLEG (fase 2).

Aanbevelingen fase 1: de docent heeft een vermoeden

- Vertrouw op je intuïtie en houd dat niet voor jezelf: praat erover. Probeer helder te krijgen hoe het komt dat je een 'niet-pluis gevoel' hebt.
- Ga niet overhaast te werk. Wie iets wil bereiken, moet zorgvuldig handelen. Betrek anderen tijdig en niet pas dan, wanneer het voor jou 'zo niet langer kan': dan bent je te lang zelf bezig geweest en geef je anderen niet de tijd rustig aan het werk te gaan.
- Accepteer huiselijk geweld / kindermishandeling als één van de vele mogelijke oorzaken van onverklaarbaar / opvallend gedrag van een leerling. Probeer in deze fase het beeld completer te krijgen.
- Het is niet de taak van de school om het bewijs van de mishandeling te leveren! Een goed onderbouwd vermoeden is voldoende om in actie te kunnen komen.
- Ga niet zelf een hulpverlener rol vervullen, maar zorg ervoor dat de leerling tijdig (evt. anoniem) in het ZORGOVERLEG (of in een vooroverleg met het ZORGOVERLEG) besproken wordt.
- Ga zorgvuldig om met de privacy van de leerling en van de ouders (Wet Persoonsbescherming). Zorg ervoor dat je persoonlijke werkaantekeningen **niet** bij het leerling dossier opgeborgen worden / in Magister gezet worden.
- Bedenk bij signalen van huiselijk geweld / kindermishandeling dat:
  - de meeste signalen stressindicatoren zijn, die ook op iets anders kunnen wijzen.
  - hoe meer signalen, hoe groter de kans is dat er inderdaad sprake is van kindermishandeling. Zie verder de signalenlijst (bijlage 2).
- Aandachtspunten bij gesprekken met leerlingen (NB dit is geen 'checklist' of 'recept', het gaat hierbij om zaken waar je alert op kunt zijn in het gesprek met de leerling):
  - Als de leerling je in vertrouwen neemt, beloof dan nooit absolute geheimhouding. Leg uit dat je hem of haar niet kunt helpen als je het niet met anderen kunt bespreken. Je kunt wel beloven geen stappen te zullen zetten zonder dat met hem of haar te bespreken.
  - Steun de leerling in het feit dat hij of zij zijn geheim aan je heeft verteld.
  - Vertel dat de leerling niet de enige is die dit overkomt en dat hij / zij zelf geen schuld heeft aan de ontstane situatie.
  - Probeer een zo duidelijk mogelijk beeld van de situatie te krijgen, zonder de leerling uit te horen. Accepteer in eerste instantie als de leerling nog niet meteen alles durft te vertellen, maar kom daar later wel op terug.
  - Vraag wie hier nog meer van op de hoogte zijn en van wie de leerling steun krijgt.
  - Sommige leerlingen vinden het prettig als een vriend(in) bij het gesprek aanwezig is. Vaak weet die al wat er aan de hand is en kan tijdens het gesprek de leerling ondersteunen en eventueel aanvullingen en verduidelijkingen geven. Ga wel terughoudend om met vrienden / vriendinnen i.v.m. de psychische belasting van deze leerling(en).
  - Ga na of de situatie op school veilig is voor de leerling.
  - Zeg dat je wilt helpen, maar kom niet meteen met oplossingen.
  - Ga zoveel mogelijk uit van wat de leerling zelf wil en zelf aangeeft. Probeer steeds in te schatten hoe ver de leerling is en wat hij of zij al aankan.
  - Als je merkt dat de leerling je niet in vertrouwen durft te nemen, vraag dan of hij of zij liever met iemand anders binnen de school zou willen praten.
  - Spreek een volgend gesprek af met de leerling.
  - Voorkom een te grote uitzonderingspositie voor de leerling.
- Sommige leerlingen vinden het prettig om iets te lezen over hun situatie.

Fase 2: overleg

Degene die het eerst een vermoeden van kindermishandeling heeft gesignaleerd, meldt dit de zorgcoördinator. De leerling wordt vervolgens in het ZORGOVERLEG besproken aan de hand van bijlage 1 bij dit protocol (Observatiepunten). In dit overleg wordt een plan van aanpak gemaakt. Er wordt een strategie bepaald en een taakverdeling gemaakt. De zorgcoördinator coördineert en zal ook de externe contacten onderhouden. De zorgcoördinator let ook op de tijd en stelt een tijdslimiet voor deze fase vast.

Het doel van deze fase is nog steeds zoveel mogelijk duidelijkheid te krijgen over de situatie. Het verschil met fase 1 is dat er nu meestal meer mensen bij betrokken zijn, waardoor meer informatie beschikbaar kan komen en de verantwoordelijkheid gedeeld wordt. Het ZORGOVERLEG maakt een plan van aanpak. Afhankelijk van de situatie zijn er een aantal mogelijkheden die in dit overleg besproken kunnen worden:

- a. de docent (of de vertrouwenspersoon) bouwt een **vertrouwensrelatie** op met de leerling, voor zover dat nog niet is gebeurd (zie aanbevelingen).
- b. **advies vragen** bij:
  - het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Dit kan anoniem, dat wil zeggen dat de naam van de betrokken leerling niet genoemd wordt (zie bijlage 2);
  - Jeugdzorg;
  - GGZ;
  - Steunpunt Huiselijk Geweld. Hier kan advies verkregen worden over de manier waarop meer helderheid kan worden gekregen over vermoedens en informatie over het hulpaanbod dat binnen de regio beschikbaar is.
- c. met de **ouders praten**, bij voorkeur na instemming van de leerling (zie aanbevelingen).
- d. bekijken welke bijdrage er eventueel nog meer geleverd kan worden door de verschillende deelnemers in het ZORGOVERLEG, bijvoorbeeld jeugdarts of schoolmaatschappelijk werker. Ook kan aan collega's die broers of zussen in de klas hebben informatie gevraagd worden.
- e. afhankelijk van de contacten die de school heeft, kan het zinvol zijn om andere personen / instanties in te schakelen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de huisarts, jeugdzorg (SGJ), politie of GGZ. Het kan ook zijn dat zij pas in een latere fase in beeld komen.

Aan het eind van deze fase besluit je:

- Als het ZORGOVERLEG **geen bevestiging** van het vermoeden heeft, maar het gedrag heeft bijvoorbeeld een andere oorzaak, dan:
  - blijf je alert;
  - blijf je bouwen aan de vertrouwensrelatie met de leerling;
  - overleg je na een bepaalde periode nog eens samen over het gedrag of lichamelijke gesteldheid van de leerling.
- Als je twijfelt of er bestaat een **redelijk vermoeden** van huiselijk geweld / kindermishandeling, dan maakt het ZORGOVERLEG een **plan van aanpak** (zie voor mogelijke stappen fase 3).

Aanbevelingen fase 2: overleg

- *De docent neemt bij een vermoeden van kindermishandeling contact op met de zorgcoördinator (het ZORGOVERLEG). Die is verantwoordelijk voor het nemen van vervolgstappen en bewaakt het proces.*
- *Het is belangrijk om goed af te spreken wie met de leerling verder gaat praten. Dat kan degene zijn aan wie de leerling zijn verhaal verteld heeft, maar er kan ook besloten worden (in overleg met de leerling) dat een ander dat gaat doen*

- (bijvoorbeeld de mentor of een counselor). Bekijk ook in het ZORGOVERLEG of degene die de gesprekken met de leerling voert behoefte heeft aan emotionele ondersteuning.
- Spreek in het ZORGOVERLEG af dat één persoon de vaste contactpersoon wordt voor het AMK. Dit is zowel voor de school als voor het AMK het meest werkbaar. Het verdient aanbeveling om al in fase 2. advies te vragen bij het AMK (zie verder fase 3).
  - Specifieke aandachtspunten pooierboys:
    - Let op de omgeving van de school of er pooierboys zijn die meisjes aan het ronselen zijn. Noteer eventueel een kenteken en informeer bij de politie.
    - Zorg ervoor dat het meisje niet geïsoleerd raakt, dat is precies wat de pooierboy wil. Hij is dan de enige die ze nog heeft.
    - Het kan ook zo zijn dat meisjes die al in de prostitutie zitten, anderen aanzetten dat ook te doen.
    - Wanneer je het vermoeden hebt dat de mishandeling mogelijk gebeurt door iemand van de eigen school, heb je een meldplicht. Je bent (wettelijk) verplicht dit vermoeden te melden bij de directeur-bestuurder directie (via teamleider – directeur-bestuurder). Het De directeur-bestuurder stelt onverwijld het AMK op de hoogte, naast de eigen interne stappen die er worden ondernomen.

Fase 3: de uitvoering van het plan van aanpak

In fase 2 is besloten tot een **plan van aanpak**. Mogelijke stappen zijn:

A Advies / consultatie bij het AMK

- iemand van het ZORGOVERLEG spreekt met het AMK (evt. AMK-arts, vooral bij vermoeden misbruik).
- deze geeft advies over de verdere stappen die genomen kunnen worden.
- de resultaten van het gesprek met het AMK worden doorgesproken in het ZORGOVERLEG. Naar aanleiding hiervan wordt het plan van aanpak eventueel bijgesteld.

B Een gesprek met de ouders

- overleg binnen het ZORGOVERLEG, welke persoon het beste met de ouders kan spreken.
- bereid het gesprek goed voor in het ZORGOVERLEG (zie aanbevelingen); breng in dit gesprek de signalen en zorgen naar voren / de zorg delen.
- voer het gesprek bij voorkeur nooit alleen.
- maak een klein verslagje en geef dit aan de ouders met de mogelijkheid om er op te reageren.
- overleg na afloop van het gesprek in het ZORGOVERLEG over verdere stappen.

C De jeugdgezondheidszorg GGD roept de leerling op voor onderzoek

- de jeugdarts / schoolverpleegkundige kan een leerling oproepen voor onderzoek, nadat de school de zorgen heeft besproken met de ouders.
- de jeugdarts / schoolverpleegkundige / huisarts / AMK-arts onderzoekt de leerling en kijkt naar de lichamelijke en sociale en emotionele ontwikkeling en spreekt met de ouders.
- de resultaten worden in het ZORGOVERLEG ingebracht voor zover ze betrekking hebben op het vermoeden van huiselijk geweld / kindermishandeling, rekening houdend met de privacy van de leerling en de ouders.

D Inschakelen van GGZ

- er kan specifiek advies ingewonnen worden bij een vermoeden van seksueel misbruik bij GGZ.

E Inschakelen van de politie

- zodra er een redelijk sterk vermoeden van misbruik is, neem zo spoedig mogelijk contact op met de regiopolitie (zedenrechercheur) en stem daarmee een strategie af. Je kunt hiermee voorkomen dat er zich later bij een eventuele strafzaak problemen voordoen o.a. in verband met de bewijsvoering.
- als je geconfronteerd wordt met het feit dat naakte en / of pornografisch getinte afbeeldingen van leerlingen op het internet zijn geplaatst, neem zo spoedig mogelijk contact op met de regiopolitie (zedenrechercheur). Noteer indien mogelijk de naam van de betrokken internetsite. In deze situaties is het van groot belang om zo snel mogelijk te handelen, aangezien deze sites soms binnen een dag weer van het internet verdwijnen.

F Bespreken in het ZORGOVERLEG

- in dit zorgoverleg worden probleemleerlingen besproken. Hieraan nemen deel: school , school maatschappelijk werker en evt. politie, leerplichtambtenaar, jeugdzorg (SGJ en /of GGZ) en GGD verpleegkundige.

G Resultaten bespreken in ZORGOVERLEG

- analyse van de waarnemingen;
- verzamelen van feitelijke informatie;
- beeld van de verzorgingssituatie van het kind;
- draaglast / draagkracht van de ouders.
- gezins- en omgevingsfactoren

De beoordeling van deze resultaten zal tot een beslissing moeten leiden (fase 4).

Aanbevelingen fase 3: de uitvoering van het plan van aanpak

- *Adviezen van het AMK kunnen bijvoorbeeld liggen op het gebied van:*
  - *inschatting van de situatie.*
  - *welke stappen er verder gezet kunnen worden om meer duidelijkheid te krijgen.*
  - *of het raadzaam is om in deze situatie met ouders of leerling te gaan praten.*
  - *tips voor gespreksvoering met ouders of leerling.*
  - *of en in welke fase het raadzaam is om een melding te gaan doen of aangifte bij de politie.*
- *Aandachtspunten voor gesprekken met ouders:*
  - *Een gesprek met de ouders kan vele gevolgen hebben. Zo kan blijken dat de vermoedens onterecht waren. Sommige ouders voelen zich al geholpen als je hun zorg deelt en je de problemen bespreekbaar maakt. Aan de andere kant kunnen ouders het gesprek ook zien als bewijs van de loslippigheid van hun kind en van jouw bemoeizucht en kan een gesprek averechts werken. Een goede afweging van de mogelijke gevolgen van een gesprek is dan ook heel belangrijk.*
  - *Bepaal van tevoren wat het doel is van het gesprek. Vaak is jouw zorg delen met de ouders de beste ingang. De termen huiselijk geweld en kindermishandeling gebruik je natuurlijk niet.*
  - *Als ouders zeggen ook bezorgd te zijn, kun je samen kijken welke ondersteuning ouders kunnen gebruiken. Je zult kunnen merken aan het gedrag en / of de schoolprestaties van de leerling dat de situatie thuis verandert. Zie je geen verbeteringen, merk je dat ouders het contact uit de weg gaan of problemen die er duidelijk zijn ontkennen, dan kun je dit beschouwen als een extra signaal.*
  - *Ga niet met de ouders praten als de leerling dit niet wil.*
  - *Vertel geen dingen aan de ouders waarvan de leerling niet wil dat de ouders dat weten.*

- *Het voeren van het gesprek:*
  - *Ga ouders niet beschuldigen en probeer ook niet het 'bewijs' van mishandeling boven tafel te krijgen.*
  - *Bespreek niet jouw vermoedens, maar jouw zorgen en geef aan dat je hierbij allebei een verantwoordelijkheid kent. Zeg dat je samen met de ouders op zoek wilt naar de oorzaak van de problemen.*
  - *Vertel ouders wat je hebt waargenomen, dus niet jouw interpretaties.*
  - *Stel open vragen en vraag aan de ouders of zij zich zorgen maken over de leerling. Hoe pakken ouders dat thuis aan, helpt dat ook? Zo nee, zijn ze bereid het op een andere manier te proberen?*
  - *Vraag welke verklaring zij hebben voor de problemen, welke oplossing zij zelf in gedachten hebben en vraag of ze nog hulp daarbij nodig hebben.*
  - *Verwijs ze eventueel door naar de huisarts, de hulpverlening of de politie.*
  - *Vaak zal één gesprek niet voldoende zijn. Spreek dan na het eerste gesprek meteen een vervolg af.*
  - *Zorg ervoor dat ouders met slechts 1 of hooguit 2 personen uit de school te maken krijgen gezien de vertrouwensrelatie die tot stand dient te komen.*
  - *Vanzelfsprekend heeft de betreffende leerling behoefte aan steun en hulp. Bekijk wie de leerling het beste ondersteuning kan bieden.*
- *Het kan zijn dat het plan van aanpak bijgesteld moet worden naar aanleiding van de uitkomsten van de activiteiten. Dit wordt besproken in het ZORGOVERLEG.*
- *Belangrijk is dus om de jongere te blijven volgen en zorg te dragen voor het evalueren en terugkoppelen van de resultaten.*

Fase 4: beslissing

Na beoordeling van de resultaten uit fase 3 zal een beslissing genomen moeten worden.

1 Het vermoeden is onterecht

- * er is een andere reden voor het gesignaleerde gedrag:
  - zoek uit wat er dan wel aan de hand is;
  - blijf alert;
  - blijf contact houden met de leerling;
  - bespreek eventueel de leerling opnieuw in het ZORGOVERLEG
- * er is geen sprake van huiselijk geweld / kindermishandeling;
  - er vindt geen verdere actie plaats (zie fase 6); sluit het traject af met fase 5 evaluatie.

2 Er bestaat twijfel over (het vermoeden van) huiselijk geweld / kindermishandeling:

er kan nu tot een extra observatie periode besloten worden; het verdient de voorkeur af te spreken wat er geobserveerd gaat worden, door wie en hoe lang (zie fase 6).

3 Er bestaat een geground vermoeden van huiselijk geweld / kindermishandeling; het vermoeden is bevestigd.

- hulp aan ouders en / of leerling aanbieden, in overleg met de leerling en eventueel na overleg met het AMK.
- als ouders geen hulp willen, of het is niet mogelijk om met hen daarover te praten, kan een melding bij het AMK gedaan worden.
- in crisissituaties, acute of (levens)bedreigende situaties kan via het AMK en het SGJ een melding bij de Raad voor de Kinderbescherming of aangifte bij de politie gedaan worden.

-Hulp aan ouders:

Protocol Vermoeden van huiselijk geweld, mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik en pooierboys

Als ouders het probleem onderkennen en mee willen werken aan verandering van hun situatie, kan het ZORGOVERLEG adviezen geven en doorverwijzen naar instanties voor hulpverlening.

-Melding bij Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)

Als het vermoeden gegrond is en de zorg over het kind blijft bestaan, is de enige mogelijkheid een melding te doen bij het AMK, ook voor registratiedoeleinden en dossiervorming. Dat kan de teamleider zorg (verantwoordelijkheid van de schoollocatie hiervoor) of (in sommige bijzondere gevallen) de jeugdverpleegkundige (GGD) doen. Bespreek in het ZORGOVERLEG wie gaat melden.

In bijzondere gevallen kan de melder anoniem blijven. Namelijk alleen als bekendmaking van de naam: een bedreiging vormt of kan vormen voor het kind of voor andere (minderjarige) kinderen in het gezin, of een bedreiging vormt of kan vormen voor u zelf of voor uw medewerkers, of uw vertrouwensrelatie met het gezin verstoort of kan verstoren.

- Na de melding ligt de verantwoordelijkheid voor het op gang brengen van hulpverlening mede bij het AMK. Het gaat hier om vrijwillige hulpverlening. Als dat niet lukt, terwijl de situatie ernstig blijft, zal het AMK de Raad voor de Kinderbescherming inschakelen. De melder wordt hiervan op de hoogte gesteld.

-Crisissituaties

Uitsluitend in een crisissituatie / levensbedreigende situatie voor het kind kan men direct melden bij de politie en via het AMK of SGJ bij de Raad voor de Kinderbescherming. Een melding bij de Raad kan **niet** anoniem.

Aanbevelingen fase 4: beslissing

- *Om ouders en leerling goed door te kunnen verwijzen naar de hulpverlening, is het noodzakelijk dat de school over een actuele sociale kaart beschikt. Goede contacten tussen school en hulpverlening kunnen het gemakkelijker maken om goed te verwijzen. Een structureel overleg tussen school en hulpverleners kan dit bevorderen.*
- *Degene die door het ZORGOVERLEG is aangewezen om contact met het AMK te onderhouden, kan met het AMK overleggen wanneer het moment is aangebroken om een melding te doen en of deze melding open dan wel anoniem gedaan zal worden. Het AMK krijgt liever geen anonieme meldingen.*
- *Het AMK kan ook zelf besluiten om de zaak over te dragen aan de Raad, bijvoorbeeld als de ouders niet te motiveren zijn voor vrijwillige hulpverlening. De melder wordt hiervan op de hoogte gesteld.*
- *Wanneer een vermoeden van kindermishandeling gemeld wordt bij het AMK, moet je rekening houden met de tijd die het AMK nodig heeft om informatie te verzamelen en mensen te mobiliseren.*
- *Soms moet je bij een zaak wachten op een gunstig moment om in te kunnen grijpen of om iets in beweging te kunnen zetten. Melden bij het AMK maakt de kans dat dit lukt groter.*
- *In ernstige situaties kan ook bij de politie (afdeling Jeugd- en Zedenzaken) advies gevraagd worden of aangifte gedaan worden. Ook het AMK en / of de Raad kunnen aangifte doen.*
- *Als de Raad voor de Kinderbescherming een onderzoek gaat instellen, kun je niet anoniem blijven.*

Fase 5: evaluatie

- Het ZORGOVERLEG evalueert datgene wat er is gebeurd en de procedures die zijn gevolgd.

- Zonodig wordt de zaak ook doorgesproken met andere betrokkenen, zoals interne en externe betrokkenen.
- Zonodig worden verbeteringen in afspraken en / of procedures aangebracht.
- Besluit welke informatie in het leerling-dossier (Magister) wordt vastgelegd. Ouders hebben recht op inzage in het dossier van hun kinderen (bij 12-16 jaar).

Aanbevelingen fase 5: evaluatie

- *Leg op schrift vast hoe er gewerkt is (stappen, acties, besluiten).*
- *Het is van belang om op van tevoren vastgestelde tijdstippen met direct betrokkenen een (tussentijdse) evaluatiebijeenkomst te plannen.*
- *Als er een verbetering in de procedure moet worden aangebracht, verdient het aanbeveling om dat in dit protocol op te nemen.*
- *Als bij de evaluatie (of in een eerder stadium) blijkt dat er op school onvoldoende kennis aanwezig is over kindermishandeling, kan besloten worden om bijscholing daarover te gaan volgen.*
- *In de evaluatiefase kan ook bekeken worden of de school voldoende aandacht besteedt aan weerbaarheid van de leerlingen tegen kindermishandeling en seksueel geweld. Als daar behoefte aan is, kan de school eventueel een weerbaarheidsprogramma met de leerlingen gaan volgen.*
- *Het bieden van permanente educatie en het regelmatig opfrissen van kennis, kunde en houding is van groot belang en noodzakelijk om goed om te gaan met signalen van huiselijk geweld.*

Fase 6: nazorg

Leerling /ouders:

- Los van de gekozen weg blijft de mentor (of de docent die de mishandeling gesignaleerd heeft) contact onderhouden met de leerling (vertrouwensfiguur);
- Blijf de leerling steunen en breng zo nodig hulp op gang;
- Indien er aanleiding toe is, wordt de leerling weer in het ZORGOVERLEG besproken (fase 2);
- Bij blijvende twijfel wordt bij het AMK gemeld;
- Als gebleken is dat het vermoeden niet gegrond was, kunnen de werkaantekeningen worden vernietigd en kan het dossier met betrekking tot deze leerling afgesloten worden.

Betrokken mentor / ZORGOVERLEG:

- De zorgen rondom een leerling kunnen bij de mentor / het ZORGOVERLEG allerlei twijfels en gevoelens losgemaakt hebben. Het is van belang dat er ook nazorg voor hen beschikbaar is.

Aanbevelingen fase 6: nazorg

- *Het belang van het bieden van ondersteuning aan de leerling moet niet onderschat worden. Veel mensen die in hun jeugd mishandeld of misbruikt zijn, hebben het gered doordat andere volwassenen zich om hen bekommerden.*
- *Het kan gebeuren dat de hulpverlening anders loopt dan de school had verwacht. Het is belangrijk dat de leden van het ZORGOVERLEG elkaar ondersteunen in het omgaan met gevoelens van machteloosheid en teleurstelling die hiermee gepaard kunnen gaan.*
- *Nazorg is bij huiselijk geweld / kindermishandeling essentieel. Na de melding begint het vaak pas voor de leerling: het verhaal moet soms nog worden herhaald bij de politie, bij de Raad, bij Jeugdzorg, etc.*

- *De vertrouwensfiguur moet samen met de leerling 'de reis maken' en als steunpunt blijven fungeren (soms maandenlang).*
- *Nazorg kan niet alleen voor de leerling, maar ook voor andere betrokkenen binnen de school nodig zijn. Denk hierbij, behalve aan bijvoorbeeld degene die gesprekken met de leerling heeft gevoerd, ook aan vrienden of vriendinnen van de leerling die van de situatie op de hoogte zijn.*

Bijlage 1

Observatiepunten

Vragen over 'opvallend gedrag van een leerling'

Nummer leerling(e): _____

jongen/ meisje

Leeftijd: _____

School: _____

Groep: _____

Ingevuld door: _____

1. Sinds wanneer vertoont de leerling opvallend gedrag?

2. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van de leerling veranderd?

3. Het opvallende gedrag bestaat uit (zie signalenlijst):

4. Hoe is de verhouding tot de medeleerlingen? (vrienden, wat voor groep, een vriend (in))

5. Hoe is de uiterlijke verzorging van de leerling, zoals kleding en dergelijke? (draagt de leerling plotseling dure kleding, sieraden)?

6. Hoe is de verhouding tot vrouwelijke docenten?

7. Hoe is de verhouding tot mannelijke docenten?

8. Hoe is het contact tussen de school en de ouders?

9. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron vermelden.

10. Wat is er bij jou bekend over eventuele broertjes en zusjes?

11. Zijn er opvallende veranderingen in de schoolresultaten?

12. Wat zijn volgens jou de problemen?

Volgens de Wet op Persoonsregistraties hebben ouders het recht op inzage en correctie in het dossier van hun kind. Daarom dienen gegevens in het dossier zorgvuldig en zo objectief mogelijk te worden beschreven. Persoonlijke werkaantekeningen zijn geen onderdeel van het dossier en niet ter inzage voor ouders. Het is daarom belangrijk zeer zorgvuldig om te gaan met deze werkaantekeningen. Zet deze niet op naam. Zodra het mogelijk is, vernietigt ze dan.

Protocol Vermoeden van huiselijk geweld, mishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik en pooierboys

Bijlage 2

Signalenlijst huiselijk geweld / kindermishandeling (12-18 jaar)

Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stress-indicatoren, die aangeven dat er iets met de leerling aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (andere gezinsproblemen, puberteitsproblematiek, overlijden van een familielid, enz.) Hoe meer signalen van deze lijst een leerling te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van huiselijk geweld / kindermishandeling. De signalen die op deze lijst vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling (lichamelijke en psychische mishandeling, lichamelijke en psychische verwaarlozing en seksueel misbruik). Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken.

1. Lichamelijke signalen

- blauwe plekken
- krab-, bijt- of brandwonden
- botbreuken
- littekens
- wit gezicht (slaap tekort)
- hoofdpijn, (onder)buikpijn
- slecht verzorgd er uit zien
- vermageren of dikker worden
- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk of infectie bij vagina en / of anus
- problemen bij het plassen
- terugkerende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen, samengeknepen bovenbenen
- pijn bij lopen en / of zitten
- seksueel overdraagbare ziekten
- zwangerschap, abortus

Overige medische signalen

- klein voor leeftijd
- vertraagd intreden van de puberteit
- matige algehele gezondheidstoestand

2. Gedragssignalen

- in zichzelf gekeerd, depressief
- extreem verantwoordelijkheidsgevoel
- passief, meegaand, apathisch, lusteloos
- labiel, nerveus, gespannen
- angstig
- zelf verwondend gedrag
- suïcidaal gedrag
- plotselinge gedragsverandering (stiller, extra druk, stoer, agressief)
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- slaapstoornissen
- vermoeidheid, lusteloosheid
- schuld- en schaamtegevoelens
- bedplassen
- negatief zelfbeeld
- anorexia of boulimia
- regressief gedrag

- ouwelijk gedrag
- totale onderwerping aan de wensen van de ouder
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouder
- angst voor ouder
- bevrozing bij lichamelijk contact van andere volwassenen
- allemansvriend
- lege blik in ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend
- is niet geliefd bij leeftijdsgenoten
- weglopen van huis
- crimineel gedrag
- agressief gedrag
- alcohol- en / of drugsmisbruik
- plotselinge achteruitgang in schoolprestaties
- vaak absent
- spijbelen
- geheugen- en / of concentratieproblemen
- faalangst
- niet willen uitkleden voor de gymles

Specifieke signalen bij seksueel misbruik

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of in het bijzonder
- sterk verzorgend gedrag (parentificatie)
- excessief en / of dwangmatig masturberen
- seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van anderen
- promiscuïteit / prostitutie
- seksualiseren van alle relaties
- extreem teruggetrokken en geremd seksueel gedrag
- angst voor mogelijke homoseksualiteit
- angst voor zwangerschap
- negatief lichaamsbeeld: ontevreden over, boos op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')

3. Kenmerken ouders / gezin

- ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van de jongere
- ouder toont weinig belangstelling voor de jongere
- ouder ervaring met geweld uit eigen verleden
- ouder is apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- ouder is onzeker, nerveus en gespannen
- ouder is onderkoeld in het brengen van eigen emoties
- ouder heeft negatief zelfbeeld
- ouder gaat steeds naar andere artsen / ziekenhuizen ('shopping')
- ouder komt afspraken niet na
- ouder geeft aan het niet meer aan te kunnen, draaglast gezin groter dan draagkracht
- 'multi-problem' gezin
- ouder die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- veel ziekte in het gezin
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen die specifiek zijn voor jongeren die getuige zijn van huiselijk geweld

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige jongeren, m.n. jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes / zusjes of verkering te slaan), agressie naar medeleerlingen, leeftijdgenoten, agressie en wreedheid naar dieren
- alcohol- of drugsgebruik
- opstandigheid, angst, depressie
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid, verlegenheid
- gebrek aan energie voor schoolactiviteiten
- zichzelf beschuldigen
- suïcidaliteit
- sociaal isolement: proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen)
- wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- gebrek aan sociale vaardigheden
- schooluitval
- moeite met concentreren
- overcompenseren (opvallend extra inzet op school)
- 'dating violence': sommige jongeren, zowel jongens als meisjes, lopen een verhoogde kans om slachtoffer te worden van geweld tijdens de verkering. Jongens lopen over het algemeen meer kans plegger te worden

5. Signalen die specifiek zijn voor slachtoffers van pooierboys

- plotselinge afwijkende normen en een plotselinge obsessie met seks
- plotselinge belangstelling voor bepaalde jongens, veel nieuwe contacten, gaat om met 'ouderen'
- extra sociaal wenselijk opstellen (om toch maar niet te veel op te vallen)
- weinig of steeds minder binding met thuis
- wisselt snel van emoties, is weinig flexibel, ziet niet hoe situaties kunnen veranderen
- vermoeid en vermagerd (vaak 's avonds en 's nachts hard werken)
- verandering qua kleding, make-up; vaak heel verzorgd en erg uitdagend uiterlijk
- psychosomatische klachten (schreeuw om aandacht)
- zelfverwonding (verbergen of er mee te koop lopen)
- lage zelfwaardering, weinig realistisch zelfbeeld
- gemakkelijk beïnvloedbaar, durft / kan geen grenzen aangeven
- depressief
- drinkt, blowt, eet slecht
- veel geld of dure spullen (via pooierboy)
- extreem uitgaansgedrag (in werkelijkheid haar werkplek)
- veel op straat rondhangen: daar zijn vrienden die de leemte van thuis opvullen
- overdreven vrolijk (maskeren wat er werkelijk speelt)
- veel terugtrekken, plotselinge huilbuien, woede-uitbarstingen
- overdreven verhalen vertellen: stoer doen, zoeken naar aandacht
- op verschillende plekken totaal ander gedrag vertonen (verschillende werelden)
- onregelmatig schoolbezoek: andere bezigheden, is te moe na werkzaamheden
- thuis veel problemen
- vertoont wegloopgedrag
- vermijdt het onderwerp prostitutie of projecteert op anderen

Het is opmerkelijk dat meisjes die door de jongens geronseld zijn en al in de prostitutie zitten, nieuwe meisjes vaak op weg helpen, ze uitleggen hoe ze moeten werken, etc.

